

InterMil-opdatering nr. 21 om folkeretten og verdens konflikter

TEMA: Status på verserende sager ved Den Internationale Domstol (ICJ)

Af Astrid Kjeldgaard-Pedersen & Marc Schack

29. marts 2024

InterMil-opdatering nr. 21 om folkeretten og verdens aktuelle konflikter giver svar på følgende spørgsmål:

- Hvad indeholder ICJ's ordre af 28. marts 2024 i sagen *Sydafrika v. Israel om Folkekrigskonventionen*?
- Hvad anklagede Nicaragua Tyskland for den 1. marts 2024, og hvad er de næste skridt i sagen?
- Hvad sagde ICJ den 2. februar 2024 i sagen *Ukraine v. Rusland om Folkekrigskonventionen*?
- Hvad er status i *Legal Consequences arising from the Policies and Practices of Israel in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem (Request for Advisory Opinion)*?

InterMil-forskergruppen har i løbet af de seneste godt to år udgivet i alt 20 InterMil-opdateringer fordelt på 13 om krigen i Ukraine og syv om krigen i Israel/Palæstina. I erkendelse af, at behovet for formidling af forskning i folkeretlige problemstillinger næppe er for nedadgående, har vi besluttet at slå de to serier sammen til en samlet serie om "folkeretten og verdens konflikter". Denne første "konsoliderede" InterMil-opdatering gør status over verserende sager ved ICJ.

Hvad indeholder ICJ's ordre af 28. marts 2024 i sagen *Sydafrika v. Israel om Folkekrigskonventionen*?

Som beskrevet i [InterMil-opdatering nr. 7 om krigen i Israel-Palæstina](#) pålagde ICJ i sin ordre om midlertidige foranstaltninger af 26. januar 2024 bl.a. Israel at "take immediate and effective measures to enable the provision of urgently needed basic services and humanitarian assistance to address the adverse conditions of life faced by Palestinians

in the Gaza Strip." Den 6. marts 2024 anmodede Sydafrika ICJ om at supplere eller modificere ordren af 26. januar 2024 med henvisning til udviklingen i Gaza, navnlig den truende hungersnød. Israel afviste den 15. marts 2024 "in the strongest terms", at "incidents of starvation" i Gaza kan tilskrives overlagte handlinger eller undladelser fra Israels side. Med henvisning til bl.a. rapporter udgivet i marts 2024 fra [IPC Global Initiative](#) og [UNICEF](#) om den aktuelle situation konkluderede ICJ den 28. marts 2024, at der ikke længere blot er en risiko for hungersnød, men at "famine is setting in" i Gaza. ICJ noterede sig desuden FN's Sikkerhedsråds *Resolution 2728* af 25. marts 2024, hvorved Rådet – USA undlod at stemme – forlangte "an immediate ceasefire for the month of Ramadan respected by all parties leading to a lasting sustainable ceasefire". Den ændrede situation gav ICJ anledning til at skærpe sin første ordre om midlertidige foranstaltning således, at Israel nu pålægges at tage alle nødvendige skridt til at sikre – uden ophold og i samarbejde med FN – at der kommer tilstrækkelige basale fornødenheder, herunder mad og vand, og humanitær bistand ind i Gaza. Det er væsentligt at bemærke, at ICJ ikke imødekom Sydafrikas anmodning om at give ordre om øjeblikkelig våbenhvile til "all participants in the conflict" (dvs. Israel og Hamas). Domstolen afviste ligeledes de dele af Sydafrikas anmodning, der drejede sig om "alle medlemsstaters" forpligtelser efter *Folkekrigskonventionen*, jf. artikel I. Med henvisning til artikel 59 i [ICJ Statutten](#) og sin ordre af 13. september 1993 i *Bosnian Genocide*-sagen påpegede ICJ, at ordren ikke kan rettes mod andre end parterne i den aktuelle sag (dvs. Sydafrika og Israel). En række dommere fandt imidlertid i separate udtalelser, at afgørelsen burde have indeholdt en eksplicit ordre til Israel om at indstille den militære operation i Gaza. Efter dommer Charlesworths opfattelse burde det således have fremgået eksplicit af afgørelsen, at suspension af Israels militære operation er en afgørende forudsætning for at sikre tilstrækkelig

nødhjælp til den palæstinensiske befolkning i Gaza. Israels allieredes mulige folkeretlige ansvar er omdrejningspunktet for en anden verserende ICJ-sag:

Hvad anklagede Nicaragua Tyskland for den 1. marts 2024, og hvad er de næste skridt i sagen?

Den 1. marts 2024 indgav Nicaragua en "application instituting proceedings" til ICJ. Sagen er anlagt mod Tyskland, men allerede i anmodningens indledning fremgår det eksplicit, at Nicaragua er interesseret i en afklaring af hele "det internationale samfunds" folkeretlige forpligtelser: "*This Application refers to the serious breaches of peremptory norms of international law, both conventional and customary, taking place in the Occupied Palestinian Territory (OPT) particularly in the Gaza Strip, and the obligations derived therefrom on the international community.*" Nicaragua beder bl.a. ICJ om at konstatere, at Tyskland har overtrådt sin forpligtelse til at forhindre folkedrab ved at støtte Israel politisk, økonomisk og militært, men denne sag er ikke begrænset til spørgsmål vedrørende *Folkedrabskonventionen*. Nicaragua og Tyskland har nemlig begge afgivet en "artikel 36, stk. 2"-erklæring, som giver ICJ jurisdiktion i alle retstvister vedrørende bl.a. fortolkning af traktater. Det betyder, at ICJ i denne sag får mulighed for at tage stilling til en række spørgsmål, der falder uden for *Sydafrika v. Israel*, herunder Tysklands ansvar for Israels eventuelle krænkelser af den humanitære folkeret. Et af de centrale spørgsmål i sagen er fortolkningen af den såkaldte fællesartikel 1 i *Genève-konventionerne*, hvorefter "The High Contracting Parties undertake to respect and to ensure respect for the present Convention in all circumstances." Ifølge Den Internationale Røde Kors Komité (ICRC) er staterne i medfør af denne bestemmelse ikke blot forpligtet til at sikre, at deres egne organer og individer under deres jurisdiktion overholder den humanitære folkeret. De skal også sikre *andre* stater og ikke-statslige aktørers efterlevelse. Stater, der indgår i et tæt

samarbejde med en part til en væbnet konflikt, har efter ICRC's opfattelse en særlig mulighed for – og dermed en forpligtelse til – at sikre, at den pågældende part overholder reglerne. ICRC's udlægning er langt fra ukontroversiel og har mødt modstand fra bl.a. Danmark, som frygter, at ICRC's udvidende fortolkning af fællesartikel 1's rækkevidde kan få "en afkølende effekt" på stateres motivation til at samarbejde med hinanden. For så vidt angår konkrete midlertidige foranstaltninger beder Nicaragua ICJ om at pålægge Tyskland 1) øjeblikkeligt at suspendere sin militære bistand Israel, 2) at sikre, at våben, der allerede er overdraget til Israel, ikke anvendes i strid med *Folkedrabskonventionen* eller den humanitære folkeret, 3) at overholde sine egne forpligtelser efter den humanitære folkeret, 4) at omgøre sin beslutning om at suspendere støtten til UNRWA, og 5) at samarbejde om at bringe alvorlige brud på folkeretlige *jus cogens*-regler til ophør. Der er berammet offentlige høringer den 8. og 9. april 2024, hvor først Nicaragua og dernæst Tyskland får lejlighed for at præsentere deres argumenter. Derefter kan vi formentlig vente en afgørelse vedrørende midlertidige foranstaltninger inden for en måned. Det bliver – ikke mindst fra et dansk perspektiv – særdeles interessant at følge denne sag, da ICJ højst sandsynligt kommer til at berøre emner af relevans for de sagsanlæg vedrørende situationen i Gaza, der er på vej til de danske domstole. Den 12. marts 2024 annoncerede en række ngo'er - Oxfam Danmark, Amnesty International Danmark, Mellemløst Samvirke og den palæstinensiske menneskerettighedsorganisation Al-Haq – at de er i færd med at forberede et sagsanlæg mod Rigspolitiet og Udenrigsministeriet for at få stoppet dansk våbeneksport til Israel. Den 27. marts 2024 annoncerede Rosenberg Khawaja Law Firm, at de på vegne af en klient, der er født og opvokset i Jabalia-flygtningelejren, har indgivet stævning mod Rigspolitiet, Justitsministeriet og Udenrigsministeriet for brud på Danmarks folkeretlige forpligtelser ved at tillade eksport af våben fra Danmark via USA til Israel. De danske sagsanlæg ligger i forlængelse af en

dom afsagt den 12. februar 2024 af en appel- domstol i Holland, hvorved den hollandske regering blev pålagt at stoppe våbeneksport til Israel inden for F-35 programmet, fordi fortsat eksport efter domstolens vurdering er i strid med EU's Fælles Regler for våbeneksport og FN's *våbenhandelstraktat (Arms Trade Treaty* fra 2013).

Hvad sagde ICJ den 2. februar 2024 i sagen *Ukraine v. Rusland* om *Folke- drabskonventionen*?

Den 2. februar 2024 traf ICJ afgørelse ved- rørende jurisdiktionsspørgsmålet i sagen *Ukraine v. Rusland*. Som beskrevet i InterMil- opdatering nr. 3 om krigen i Ukraine, er Ukra- ines sagsanlæg blevet betegnet som "krea- tiv" brug af *Folke drabskonventionen*. Ukraine har kort sagt brugt Ruslands beskyldninger om folke drab på etniske russere i Donbass- regionen som løftestang for ICJ's kompe- tence til at tage stilling til konflikten. Det var en markant sejr for Ukraine, da ICJ den 16. marts 2022 i en ordre om midlertidige foran- staltninger forlangte, at Rusland og enheder under russisk kontrol øjeblikkeligt skulle ind- stille den militære operation, der begyndte den 24. februar 2022. Her omkring 2 år se- nere skulle Ukraines udlægning af *Folke- drabskonventionen* stå sin egentlige prøve, da ICJ afgjorde, hvilke dele af sagen der vil blive taget under realitetsbehandling. Kon- kret skulle ICJ tage stilling til seks "prelimi- nary objections" indgivet af Rusland. Dom- stolen afviste de fem, men gav – helt afgø- rende for det videre forløb – Rusland med- hold i, at falske anklager om folke drab og brug af magt motiveret heraf falder uden for ICJ's jurisdiktion, jf. *Folke drabskonventio- nens* artikel IX. Ifølge ICJ har sagen to aspekter, som skal behandles hver for sig. Det første aspekt angår muligheden for at bede ICJ om at slå fast, at Ukraine – i mod- strid med Ruslands påstande – *ikke* har be- gået folke drab. Det andet aspekt omhandler Ukraines anmodning til ICJ om at konstatere, at Rusland har pådraget sig internationalt an- svar for overtrædelse af *Folke drabskonventi- onen* ved på baggrund af falske anklager om folke drab at anvende magt imod Ukraine. Til trods for, at 32 stater, herunder Danmark, har

interveneret i sagen til støtte for den "krea- tive" udlægning af *Folke drabskonventionen*, led Ukraine et svidende nederlag den 2. fe- bruar 2024. Når "det andet aspekt" efter ICJ's opfattelse falder uden for Domstolens juris- diktion, kommer den kun til at realitetsbe- handle spørgsmålet om, hvorvidt Rusland kan fremlægge tilstrækkelige beviser for sine anklager om, at Ukraine begik folke drab i Donbass-regionen. Det forekommer oplagt, at ICJ til sin tid vil nå frem til, at Ruslands ikke kan løfte denne bevisbyrde, og at der såle- des ikke er holdepunkter for Ruslands på- stand. Men eftersom sagen er begrænset til "det første aspekt", bliver der formentlig ikke grundlag for at idømme Rusland erstatnings- ansvar.

Hvad er status i *Legal Conse- quences arising from the Policies and Practices of Israel in the Occu- pied Palestinian Territory, including East Jerusalem (Request for Advi- sory Opinion)*?

Som omtalt i InterMil-opdatering nr. 3 om kri- gen i Israel/Palæstina besluttede FN's gene- ralforsamling med et flertal på 87 stater (bl.a. Tyskland og USA stemte imod, mens bl.a. Danmark stemte blankt) i december 2022 at anmode ICJ om en rådgivende udtalelse om de retlige konsekvenser af Israels "policies and practices" i de besatte palæstinensiske områder, herunder Østjerusalem. Anmodnin- gen ligger i umiddelbar forlængelse af *The Wall*-sagen, som ICJ afgav rådgivende udta- lelse om i 2004. Denne gang er den folke- retsstridige karakter af Israels handlinger imidlertid direkte forudsat i Generalforsamlin- gens spørgsmål til ICJ. Palæstina, 49 FN- medlemsstater og tre internationale organi- sationer (Den Arabiske Liga, Den Islamiske Samarbejdsorganisation (OIC) og Den Afri- kanske Union) udtalte sig under de offentlige høringer i sagen 19.-26. februar 2024. Blandt de bemærkelsesværdige indlæg kan næv- nes Nederlandenes, som forholdt sig ekspli- cit til spørgsmålet om tredjestaters forplig- telse, jf. artikel 41, jf. artikel 40, i *Statsan- svarsreglerne*, til bl.a. at samarbejde om at

bringe alvorlige brud på folkeretlige *jus cogens*-regler (herunder f.eks. selvbestemmelsesretten) til ophør. Nederlandene fremhævede bl.a., at det ikke friholder stater for ansvar, at der er gjort forsøg på effektiv implementering af selvbestemmelsesretten gennem FN, som har slået fejl. De Forenede Arabiske Emirater (UAE) opfordrede ICJ til at overveje, om staters forpligtelse til at samarbejde om at bringe alvorlige brud på folkeretten til ophør har indflydelse på, hvordan stemmeretten i FN's Sikkerhedsråd kan udøves: "Voting against or preventing the adoption of a Security Council resolution that seeks to put an end to serious breaches of international law cannot be compatible with such obligations." Irland anførte i sit indlæg om tredjestaters forpligtelser i relation til ulovlige bosættelser i de besatte områder, at de "...require all States, as well as international organizations with external trade competence (in the case of Ireland, the European Union), to review their trading relationships with the settlements in the Occupied Palestinian Territory. It requires them to take steps to prevent trade that assists in the maintenance of the situation created by the settlement activity, or that implicitly recognizes or serves to entrench or legitimize Israel's settlement or annexation of that territory." USA har i et skriftligt bidrag af 25. oktober 2023 anført (i en fodnote), at det fortsat er uafklaret, om artikel 40 og 41 i *Statsansvarsreglerne* afspejler gældende folkeret. Det bliver meget interessant at se, om ICJ i sin rådgivende udtalelse vil forholde sig eksplicit til sidstnævnte spørgsmål (som i parentes bemærket synes at være besvaret bekræftende af Den Internationale Lovkommission (ILC) i "Conclusion 19" i *Draft conclusions on identification and legal consequences of peremptory norms of general international law (jus cogens), with commentaries (2022) (un.org)*). Gør ICJ det, bliver det mindst lige så interessant at se, hvor håndfast og præcis Domstolen vil udtale sig om det nærmere indhold af disse regler, herunder om forpligtelserne er forskellige afhængig af den pågældende stats tilknytning til "gerningsstaten", og om de har en betydning for udøvelsen af en eventuel stemmeret og/eller vetoret

i FN's Sikkerhedsråd. Næste skridt i sagen er, at ICJ afgiver sin rådgivende udtalelse på en endnu ikke fastsat dato.

Om InterMil-opdateringerne:

InterMil-projektets forskere udsender løbende opdateringer om folkeretlige problemstillinger, der opstår i relation til aktuelle konflikter i verden. Vi adresserer både temaer, som har været rejst i medierne, og temaer, som er ligger i forlængelse af vores forskning.

Om InterMil:

InterMil gennemfører praksisnær juridisk forskning og forskningsbaseret myndighedsbetjening inden for militære studier. InterMil-projektet blev etableret ved en aftale mellem Det Juridiske Fakultet (i samarbejde med Forsvarsakademiet) og Center for Militære Studier på Københavns Universitet som et led i implementeringen af forsvarsforliget 2018-2023.

Læs mere om InterMil her:

<https://jura.ku.dk/icourts/research/intermil/>

Kontakt os

Astrid Kjeldgaard-Pedersen, professor (astrid.kjeldgaard-pedersen@jur.ku.dk)
Cornelius Wiesener, adjunkt (cornelius.wiesener@jur.ku.dk)
Marc Schack, lektor (marc.schack@jur.ku.dk)
Iben Yde, adjunkt (ibyd@fak.dk)